

Lärarhandledning till Demokratin står aldrig stilla

SVERIGES RIKSDAG | **JA, MÅ DEN LEVA!**
DEMOKRATIN UTI HUNDRADE ÅR

Demokratin står aldrig stilla

För snart hundra år sedan beslutade riksdagen att införa allmän och lika rösträtt. Hur gick det till när Sverige blev en demokrati? Vilken roll vill du spela i folkstyrets framtid?

NATTLIG DUELL FIXADE RÖSTRÄTTEN
Avgörande steg togs under maratondebatten.

MASSORNAS KRAFT
Kampen för demokratin startade i folkrörelserna.

FÖR OCH EMOT - HELA LISTAN
Debatten om allmän och lika rösträtt innehöll många argument.

Innehåll

Lärohandledning till <i>Demokratin står aldrig stilla</i>	1
Introduktion	2
Syfte och mål	2
Koppling till styrdokument	3
Pedagogiskt material kapitel för kapitel	4
Demokratis rötter	5
Sverige omvandlas	6
Rösträttskampen	7
Demokratis genombrott	8
Första demokratiska valet	9
Historia utan slut – tidslinjen	10
De folkvalda	11
Grupper utan rösträtt	12
Globala röster	13
Demokrati på väg	14
Framtidens folkstyre	16
Ordlista	19

Introduktion

Demokratin står aldrig stilla är ett studiematerial i magasinformat om demokratins genombrott, utveckling och framtid. Målgruppen är gymnasieelever och vuxenstuderande. Magasinet har tagits fram med anledning av att riksdagen firar den allmänna och lika rösträttens hundraårsjubileum. Publikationen är en av flera aktiviteter som riksdagen genomför i samband med demokratijubileet 2018–2022. Läs mer om demokratijubileet här: firademokratin.riksdagen.se

Studiematerialet består av elva kapitel. De första kapitlen berättar om demokratins framväxt, kampen för rösträtten, demokratins genombrott fram till att de första kvinnorna valdes in i riksdagen. De senare kapitlen tar upp demokratifrågor i ett globalt perspektiv, hur demokratin och styrelseskicket ser ut i Sverige i dag och några av demokratins viktiga framtidsfrågor. Tanken är att eleverna inte behöver läsa magasinet från pärm till pärm, utan att de kan arbeta med ett eller några kapitel separat beroende på hur det passar undervisningen. Varje kapitel har en ruta med diskussionsfrågor och förslag på hur eleverna kan fördjupa sig och forska vidare. I den här lärarhandledningen hittar du fler tips på frågor, övningar, aktiviteter och fördjupningsmaterial. De pedagogiska tipsen presenteras kapitelvis. Naturligtvis kan du som lärare botanisera i de pedagogiska tipsen och använda dem på det sätt som passar bäst. En ordlista med de kursiverade orden i magasinet finns sist i handledningen. Besök också firademokratin.riksdagen.se för vidare läsning.

Syfte och mål

Syfte

Syftet med studiematerialet är att sprida kunskaper om demokratins genombrott och den demokratiska utvecklingen i Sverige. Kunskaperna ska leda till insikter och förståelse för att demokrati är nödvändigt för en positiv samhällsutveckling där människors lika värde och rättigheter ses som självklara.

Mål

- Eleverna ska få ökade kunskaper om demokratins genombrott, den allmänna rösträttens införande, demokratiseringsprocessen som ledde fram till genombrottet och riksdagens roll i den. Materialet ska också leda till att eleverna får ökade kunskaper om andra viktiga demokratiska reformer och deras betydelse för samhällsutvecklingen fram till i dag.
- Eleverna ska nå insikt om att demokratin inte är given och att vi alla har ett ansvar att värna den.
- Eleverna ska få en ökad medvetenhet om och ett ökat engagemang för demokratifrågor och politikens betydelse i nutiden och framtiden.

Koppling till styrdokument

Samhällskunskap 1a1 och 1b1

Materialet har följande kopplingar till **ämnets syfte**:

Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska syfta till att eleverna breddar, fördjupar och utvecklar kunskaper om människors livsvillkor med utgångspunkt i olika samhällsfrågor. Politiska, sociala och ekonomiska band sammanlänkar i dag människor i olika samhällen över hela världen. I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om frågor som berör makt, demokrati, jämställdhet och de mänskliga rättigheterna inklusive barns och ungdomars rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter.

Materialet kan bidra till att ge eleverna **förutsättningar att utveckla**:

- Kunskaper om demokrati och de mänskliga rättigheterna såväl de individuella som de kollektiva rättigheterna, samhällsfrågor, samhällsförhållanden
- Kunskaper om historiska förutsättnings betydelse samt om hur olika ideologiska, politiska, ekonomiska, sociala och miljömässiga förhållanden påverkar och påverkas av individer, grupper och samhällsstrukturer.
- Tolkning och användning av olika slags källmaterial.

Materialet berör följande delar av ämnets **centrala innehåll**:

- Demokrati och politiska system på lokal och nationell nivå samt inom EU. Internationella och nordiska samarbeten. Medborgarnas möjligheter att påverka politiska beslut på de olika nivåerna. Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån olika demokratimodeller och den digitala teknikens möjligheter. Mediers innehåll och nyhetsvärdering i samband med frågor om demokrati och politik.

Historia 1a1 och 1b1

Materialet har följande kopplingar till **ämnets syfte**:

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sin historiska bildning och förmåga att använda historia som en referensram för att förstå frågor som har betydelse för nuet och framtiden, samt för att analysera historiska förändringsprocesser ur olika perspektiv. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla förståelse av olika tiders levnadsvillkor och förklara människors roller i samhällsförändringar. Undervisningen ska bidra till insikt i att varje tids människor ska förstås utifrån sin tids villkor och värderingar. Eleverna ska också få utveckla förståelse av nutiden samt förmåga att orientera sig inför framtiden.

Materialet kan bidra till att ge eleverna **förutsättningar att utveckla**:

- Kunskaper om tidsperioder, förändringsprocesser, händelser och personer utifrån olika tolkningar och perspektiv.
- Förmåga att använda en historisk referensram för att förstå nutiden och för att ge perspektiv på framtiden.
- Förmåga att söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet.

Materialet behandlar följande delar av **ämnets centrala innehåll**:

- Industrialisering och demokratisering under 1800- och 1900-talen samt viktiga globala förändringsprocesser och händelser, till exempel migration, fredssträvanden, resursfördelning och ökat välstånd, internationellt samarbete, mänskliga rättigheter, jämställdhet, kolonialism, diktaturer, folkmord och konflikter.
- Historiskt källmaterial som speglar människors roll i politiska konflikter, kulturella förändringar eller kvinnors och mäns försök att förändra sin egen eller andras situation.

Pedagogiskt material kapitel för kapitel

Förslag på introduktion

Låt eleverna utforska tidslinjen – *Demokratins utveckling – år för år* – på firademokratin.riksdagen.se. Be eleverna välja ut tre till fem reformer eller händelser som de anser påverkat dagens demokrati mest. Bilda smågrupper där eleverna jämför och diskuterar sina val. Vilka likheter och skillnader finns? Eleverna väljer sedan ut fem gemensamma reformer som de är överens om. Låt eleverna presentera sina val i helklass.

Tips! Se även videon *Demokratins genombrott* som finns längst ned på startsidan.

Demokratins rötter

Sidan 4–5. Kapitlet beskriver den svenska demokratins rötter där en stor del av befolkningen saknade rösträtt och medborgerliga rättigheter.

Övningar i magasinet

<p style="text-align: center;">DISKUTERA</p> <p>Varför delades folket in i olika stånd? Vilken funktion hade stånden? Finns det någon liknande indelning i dagens samhälle?</p>	<p style="text-align: center;">FORSKA</p> <p>Ta reda på mer om tingsplatser, sockenstämmor och rådstugor där du bor. Var låg de? Vilka beslut fattades där? Vilka var med och bestämde? Kontakta gärna kommunarkivet eller hembygdsföreningen där du bor för att hitta fakta.</p>
<p style="text-align: center;">LÄS MER</p> <p>Läs mer om demokratins rötter och tidiga tecken på http://firademokratin.riksdagen.se.</p>	<p style="text-align: center;">TÄNK EFTER</p> <p>En knapp procent av männen hade den politiska makten i Sverige under flera hundra år. Hur stor andel av folket har politisk makt i dag? På vilket sätt kan de påverka? Kan alla påverka lika mycket? Ge exempel!</p>

Fler förslag på övningar

Forska

Ta reda på mer om landskapslagarna, Magnus Erikssons landslag, konungabalken och edsöreslagstiftningen. Dessa äldre lagar kan se som en början till en rikslagstiftning och en tidig rättighetslagstiftning. Tips på fördjupning: Läs avsnittet *Tidiga tecken på folkstyre* på firademokratin.riksdagen.se och exempelvis Wikisource.

- Vilka lagar och bestämmelser innehöll konungabalkarna i landskapslagarna?
- Vilken form av brott skulle edsöreslagstiftningen skydda människorna emot? Vilka i samhället stiftade edsöreslagarna?
- ”Land skall med lag byggas”, stod det i den rikstäckande landslagen. Vad betyder det? Vilken betydelse hade landslagen för kungens makt och hans sätt att styra riket?

Ta reda på mer om kvinnans ställning och rättigheter under 1700- och 1800-talet. Sök fakta och information exempelvis på *Stockholmskällan* och *Kvinnohistoriska portaler* på Göteborgs universitets webbplats. Se även programmet *Kvinnans århundrade* i serien Max 1800-tal på UR Skola.

- Hur såg det ut för kvinnorna i arbetslivet? Kunde kvinnor ha egen privatekonomi? Kunde en kvinna äga mark och egendom? Fanns det kvinnor som drev företag? Vilken status och roll hade en flicka bland sina bröder i en familj? Sök även reda på andra intressanta fakta om kvinnans ställning och rättigheter.
- Jämför kvinnans roll i familjen inom arbetarklassen, borgerskapet och bland bönder. Vilka var skillnaderna respektive likheterna?

Läs mer

Läs mer om framstegen för kvinnor under 1800-talet på sidan 24 och på firademokratin.riksdagen.se.

Tips!

På webbplatsen *Demokrati100* finns övningen *Omröstning* (övning 1) i deras lärarhandledning. (Demokrati100 är ett projekt som Kungliga biblioteket och Riksbankens Jubileumsfond står bakom.) I övningen får eleverna delta i en omröstning där rösterna är viktade och där alla inte har en röst. Syftet med övningen är att eleverna ska lära sig att den tidiga formen av styrelseskick skilde sig markant från dagens demokrati.

Sverige omvandlas

Sidan 6–9. Kapitlet beskriver Sveriges omvandling under 1800-talet då folket krävde större frihet och ökat inflytande.

Övningar i magasinet

DISKUTERA I aktiebolag är rösträtten ekonomiskt graderad: många aktier ger ägaren fler röster. Är det ett orättvist system? Skulle graderad rösträtt kunna användas även i politiska val?	FORSKA Ta reda på mer om en av nedanstående personer. Beskriv på vilket sätt de påverkade demokratins utveckling. 1) Lars Johan Hierta 2) Fredrika Bremer 3) Louis de Geer 4) Selma Lagerlöf
TÄNK EFTER Hur påverkade folkskolan möjligheterna att införa demokrati i Sverige? Vilka samband tror du att det finns mellan utbildning och demokrati?	LÄS MER Läs mer om medborgarskap och demokratins grunder på http://firademokratin.riksdagen.se .

Fler förslag på övningar

Forska

Ta reda på mer om regeringsformen från 1809. Tips på fördjupning: Läs avsnitten *Omvandlingen och Folkrörelsernas tid* på firademokratin.riksdagen.se.

- Vilken betydelse hade den nya regeringsformen för demokratins framväxt under 1800-talet?
- Vad i regeringsformen bygger på idéer från upplysningen och maktfördelningsläran av Charles-Louis de Secondat Montesquieu?

Under 1800-talet kom många att uppfatta ståndsriksdagen som omodern. Tips på fördjupning: Läs mer om ståndsriksdagen i avsnitten *Tidiga tecken på folkstyre* och *Sverige förändras* på firademokratin.riksdagen.se.

- Vilken kritik fördes fram mot ståndsriksdagen?
- Vad var det i samhällsutvecklingen som gjorde att många krävde en reformering av riksdagen?

Studera bilden på sidan 6–7 och gör en bildanalys. Utgå från instruktionsfilmen *Att göra en bildanalys* som du finner på webbplatsen *UR Skola*. Sök på ”orka plugga bildanalys”.

Flera av arbetarna på bilden är barn. Lyssna på radiodokumentären *1800-talsbarnet anpassad och nyttig för vuxna* på Sveriges Radio om du vill fördjupa dig om de förhållanden som rådde för barn under den tiden. Dokumentären finns även sammanfattad i en textversion, se ”Visa mer” på webbplatsen.

- Varför arbetade en del barn trots att folkskolan infördes 1842? När infördes skolplikten?
- Vilka arbetsuppgifter hade barnen? Hur långa var arbetsdagarna? Vilken lön hade de?
- På vilket sätt är förbud mot barnarbete och stärkta barnrättigheter en demokratisk fråga?

Sök reda på mer fakta om statare, torpare och backstugusittare. Se filmen *Torpare, statare och backstugusittare*, som du hittar på webbplatsen *UR Skola*, där historieprofessorn Kalle Bäck berättar dessa grupperns liv. Eller så kan du läsa inledningen av romanen *Utvandrarna* av Vilhelm Moberg som skildrar livet i bondesamhället i mitten av 1800-talet, där många senare skulle utvandra till Nordamerika.

- Beskriv deras levnadsvillkor. Hur såg deras boende, arbetstider och matvanor ut? Vilken lön hade de? I vilken utsträckning kunde de bestämma över sina egna liv?
- Hur kom det sig att en sådan indelning av människor i samhället kunde fortsätta ända in på 1900-talet?

Rösträttskampen

Sidan 10–13. I slutet av 1800-talet låg mer makt hos riksdagen, och ståndssamhället var historia. Kapitlet beskriver rösträttsrörelsens kamp för allmän och lika rösträtt.

Övningar i magasinet

<p>DISKUTERA</p> <p>Valet 1887 avgjordes eftersom liberalen Olof Larsson, Ångköks-Olle, hade en skatteskuld. Bör skatteskulder, obetalda sms-lån och liknande hindra människor från att väljas till riksdagen?</p>	<p>TÄNK EFTER</p> <p>Studera argumenten för och emot rösträtten. Vilka argument anser du är starkast? Finns det något argument mot rösträtten som du kan hålla med om?</p>
<p>FORSKA</p> <p>Ta reda på mer om en av följande rörelser. Hur såg de på den allmänna och lika rösträtten?</p> <p>a) Allmänna rösträttsförbundet b) Vänstersocialisterna c) Fosterländska förbundet d) Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt (LKPR)</p>	<p>LÄS MER</p> <p>Sök upp webbplatsen <i>Folk i rörelse</i>. Där finns mängder av texter, uppgifter och källor som visar på folkrörelsernas demokratiska betydelse.</p>

Fler förslag på övningar

Forska

Ta reda på mer om hur debatten om rösträtten fördes i riksdagen och i samhället. Tips på fördjupning: Läs avsnittet *Argumentationen om rösträtten* på firademokratin.riksdagen.se. Sök tidningsurklipp, protokoll, bilder, affischer med mera på *Stockholmskällans* webbplats under temat *Röster om rösträtten*. Sök upp: ”Stora rösträttsdebatter i riksdagen 1912”, ”En motståndare mot kvinnlig rösträtt har ordet”, ”Politisk rösträtt för kvinnor – vädjan till regeringen 1905”. Se även texten *Rösträtt – nej tack!* av Torbjörn Nilsson på webbplatsen *Demokrati100*.

Skriv en artikel där du sammanfattar debatten. Din målgrupp är dina vänner och närstående. Kom ihåg att artikeln ska ha

- en intresseväckande rubrik
- ingress
- mellanrubriker.

Ta reda på mer om någon av följande rösträttskämpar: Elin Wägner, Signe Bergman, Kata Dahlström, Frigga Karlberg, Gulli Petrini, Anna Whitlock, Agda Östlund, Fredrik Theodor Borg och Carl Lindhagen.

- Skriv ett personporträtt. Berätta om personens bakgrund och hur hen levde. Beskriv hens kamp för rösträtten och på vilket sätt hen påverkade rösträttens genombrott.

Verner von Heidenstam – författare och poet, nobelpristagare 1916 – skrev 1899 dikten ”Medborgarsång”. Se filmen på Youtube (sök på Verner von Heidenstam och Medborgarsång). Läs också avsnitten *Tidiga tecken på folkstyre* och *Sverige förändras på firademokratin.riksdagen.se*.

- Vilka argument för en allmän och lika rösträtt kan du finna i dikten?

Tänk efter

- Hur engagerade är dagens medborgare i folkrörelser? Har människor tid och intresse att ägna sin fritid åt ideell verksamhet när sociala medier och egna aktiviteter stjäl mycket tid?
- Finns det någon ny form av folkrörelser i dag? Vilka är de i så fall? Hur skiljer de sig från folkrörelserna som fanns för 100 år sedan?

Läs mer

Fördjupa dig i rösträttskampen genom att läsa *Rösträttskampen – ett triangeldrama mellan kvinnor, män och staten* av Josefin Rönnbäck. Du hittar texten på webbplatsen *Kvinnsam*, som är ett nationellt bibliotek för genusforskning.

Demokratins genombrott

Sidan 14–16. Kapitlet berättar om hur demokratin fick sitt genombrott under de dramatiska åren 1918–1922.

Övningar i magasinet

DISKUTERA När blev Sverige en demokrati? Går det över huvud taget att ange en exakt tidpunkt för när ett samhälle blir demokratiskt?	FORSKA Läs några nummer av <i>Rösträtt för kvinnor</i> från 1918 på nätet. Hur skildras rösträttskampen ur kvinnornas perspektiv? Vilka krafter var emot rösträtten? Vilka var för?
LÄS MER Näringslivet hade stort inflytande över överenskommelsen om allmän och lika rösträtt. Läs mer på http://firademokratin.riksdagen.se .	TÄNK EFTER Hotet om revolution påverkade demokratins genombrott i Sverige. Kan våld, eller hot om våld, vara okej att använda för att åstadkomma förändringar i samhället?

Fler förslag på övningar

Forska

Ta reda på mer om bondetåget 1914. Tips på fördjupning: Läs avsnittet *Överenskommelse om rösträtten* och företrädesvis texten *Kungens löfte om parlamentarism* på firademokratin.riksdagen.se.

- I sitt borggårdstal gick Gustav V emot regeringen. På vilket sätt var det en motgång för den demokratiska utvecklingen och parlamentarismen?

Ta reda på mer om de politiska partierna som växte fram i början av 1900-talet. Tips på fördjupning: Läs texten *Partiernas framväxt* i avsnittet *Sverige förändras* på firademokratin.riksdagen.se. Sök upp webbplatsen *Demokrati100* och läs texten *Partierna i och utanför riksdagen* av Torbjörn Nilsson. Se också de politiska partiernas webbplatser för att läsa mer om deras historia.

- Spåra dagens riksdagspartier bakåt i tiden. Vilka finns i dag som fanns då? Skapa en bra översikt genom att rita ett släktträd eller placera in dem i en tabell.

Vad hände mer i världen när demokratin fick sitt genombrott i Sverige? Skapa en tidslinje där du lägger in både svenska och internationella händelser och politiska beslut. Om du vill kan du även lägga in händelser som berör idrott, kultur, underhållning med mera. Se tidslinjen på firademokratin.riksdagen.se för inspiration. Tips! Lägg in händelserna på en så kallad 3D-axel, ett gratisverktyg som finns på Internet. På webbplatsen *Skolappar* finns exempelvis timeline eller tiki-toki.

Tänk efter

Studera bilden på sidan 4 och gör en bildanalys. Utgå från instruktionsfilmen *Att göra en bildanalys* som du finner på webbplatsen *UR Skola*. Sök på ”orka plugga bildanalys”.

Ta reda på mer fakta om väggmålningen och framförallt om Torgny Lagman.

- På vilket sätt kan målningen ge en romantisk bild av folkstyrets ursprung?
- Vilka skäl tror du fanns till att målningen kom till just i början av 1900-talet?

Läs mer

Se filmdokumentären *Skitåret 1917* som handlar om hur hungerupproren ledde till demokrati i Sverige. Filmen hittar du på *UR Skola*. Filmen tar upp kvinnornas betydelse för den demokratiska utvecklingen i Sverige. Den ger också en bakgrund till Sveriges ekonomiska utveckling under perioden och de sociala motsättningar som fanns.

Första demokratiska valet

Sidan 17–19. Kapitlet tar upp det första riksdagsvalet och vilka demokratiska utmaningar som folkstyret stod inför.

Övningar i magasinet

<p style="text-align: center;">DISKUTERA</p> <p>Föreställ dig att du var politiker på 1920-talet. Hur skulle du göra för att nå fram till väljarna med ditt budskap? Tror du att det var svårare för väljarna att göra kloka val på 1920-talet än i dag?</p>	<p style="text-align: center;">FORSKA</p> <p>Ta reda på mer om de sex folkomröstningar som har genomförts i Sverige. Vilka frågor gällde omröstningarna, och vad blev resultatet?</p>
<p style="text-align: center;">TÄNK EFTER</p> <p>Vilken betydelse har valdeltagandet för demokratin? Hur stor andel av folket måste rösta för att valet ska få kallas demokratiskt?</p>	<p style="text-align: center;">LÄS MER</p> <p>Läs mer om valet 1921 på http://firademokratin.riksdagen.se.</p>

Fler förslag på övningar

Forska

Ta reda på mer om valdeltagande och valstatistik. Läs exempelvis texten *Andel röstberättigade till riksdagen* av Mattias Lindgren på webbplatsen *Demokrati100*. Valstatistik finns på SCB (Statistiska centralbyrån). Sök på "Val och partier".

- 1921 var den allmänna och lika rösträtten genomförd. Demokratin hade fått sitt genombrott. Varför var valdeltagandet relativt lågt under 1920-talet? Förklara.
- Valdeltagande var som högst under 1970- och 1980-talen. Varför var valdeltagandet högre under perioden än det är i dag? Resonera om tänkbara orsaker.

- Jämför valdeltagandet och valresultatet i hela Sverige med hur det är i din kommun och i valdistriktet där du bor. Vilka skillnader och likheter finns? Vilka orsaker kan ligga bakom eventuella skillnader?

Gör en bildanalys av några utvalda valaffischer genom tiderna. Sök på valaffischer på webbplatsen *Stockholmskällan*. (Se även texten *Valaffischer och KB* på *Demokrati100*.) Utgå sedan från instruktionsfilmen *Att göra en bildanalys*. Sök på "orka plugga bildanalys" på webbplatsen *UR Skola*.

- Vad hände i samhället när valaffischerna skapades? Hur såg det politiska klimatet ut då?
- Hur ser dagens valaffischer ut? Vilka är likheterna och skillnaderna i dag jämfört med de valaffischer du analyserat?
- Gör en egen valaffisch med ett politiskt budskap. Tips! Du kan använda dig av verktyget Thinglink som du hittar på webbplatsen *Skolappar*.

Diskutera

Jämför hur partierna drev sina valkampanjer inför riksdagsvalet 1921 (se sidan 18) med det senaste riksdagsvalet.

- Vilka skillnader och likheter finns i sättet att nå ut till väljarna?
- Vilka anser du satte agendan för valrörelsen och den politiska debatten 1921 respektive under det senaste valet – politikerna eller medierna?

Historia utan slut – tidslinjen

Sidan 20–21. Kapitlet består av en innehållsrik tidslinje som visar röstandets utveckling, viktiga demokratiska reformer och milstolpar. Tidslinjen kan ses som en sammanfattning av demokratin utveckling från 1800-talet fram till i dag.

Övningar i magasinet

<p style="text-align: center;">DISKUTERA</p> <p>Går det att ange en exakt tidpunkt för när Sverige blev en demokrati?</p>	<p style="text-align: center;">FORSKA</p> <p>Välj en av händelserna på tidslinjen. Ta reda på mer fakta och förklara på vilket sätt händelsen påverkade demokratin utveckling.</p>
<p style="text-align: center;">TÄNK EFTER</p> <p>Vilka händelser tycker du själv har påverkat dagens demokrati mest? Välj 2–5 händelser och förklara varför du har valt just dessa.</p>	<p style="text-align: center;">LÄS MER</p> <p>Utforska vår digitala tidslinje om demokratin utveckling på http://firademokratin.riksdagen.se.</p>

Fler förslag på övningar

Forska

Skapa en egen tidslinje som fokuserar på någon av följande gruppers rättigheter:

- Kvinnors rättigheter. Sök fakta och information exempelvis på webbplatsen *Kvinnsam*, som är ett nationellt bibliotek för genusforskning.
- Barns rättigheter. Sök fakta och information exempelvis hos Bris (Barnens Rätt i Samhället), Rädda barnen och Unicef Sverige om Barnkonventionen.
- Minoritetsgrupper. Sök exempelvis fakta och information exempelvis på webbplatsen för Sveriges nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Tips! Lägg in händelserna på en så kallad 3D-axel, ett gratisverktyg som finns på internet. På webbplatsen Skolappar finns exempelvis *timeline* eller *tiki-toki*.

Välj ut några länder i världen och ta reda på när allmän och lika rösträtt genomfördes där. Hur ligger Sverige till jämfört med länder i Norden, Europa och övriga världen?

1994 bidrog kampanjen ”Varannan damernas” till att över 40 procent av de invalda ledamöterna var kvinnor. Samma år blev även Sveriges regering helt jämställd.

- Välj ut några länder och ta reda på hur könsfördelningen ser ut i deras parlament och regeringar.
- Ta även reda på ländernas valdeltagande.
- Reflektera över könsfördelningen och valdeltagandet.

Diskutera

- Behövs det någon ny reform för att utveckla demokratin och rösträtten? Motivera. Diskutera i smågrupper eller i helklass.

De folkvalda

Sidan 22–23. Kapitlet beskriver vardagen i riksdagen för de första fem kvinnorna och de nya representanterna från arbetarklassen och medelklassen

Övningar i magasinet

<p>DISKUTERA</p> <p>Måste män representera män i riksdagen? Vad gäller för andra grupper som kvinnor, arbetare, storföretagare, homosexuella, finlands-svenskar eller 30-åringar?</p>	<p>FORSKA</p> <p>Ta reda på mer om de fem första riksdagskvinnorna: Varför blev de politiker? Hur länge stannade de i riksdagen? Vilka typer av frågor arbetade de mest med? Varför tror du att de engagerade sig i just dessa frågor?</p>
<p>LÄS MER</p> <p>Läs mer om de fem första kvinnorna i riksdagen på http://firademokratin.riksdagen.se.</p>	<p>TÄNK EFTER</p> <p>Jämför tvåkammarriksdagen med dagens politiska system. Vilka fördelar och nackdelar kan du se med tvåkammarriksdagen?</p>

Fler förslag på övningar

Forska

Studera bilden på sidan 22 där riksdagsledamöterna går uppför Lejonbacken. Gör en bildanalys. Utgå från instruktionsfilmen *Att göra en bildanalys* som du finner på webbplatsen *UR Skola*. Sök på ”orka plugga bildanalys”.

Ta reda på fakta om de folkvalda. Använd statistiksidor på nätet som förslagsvis SCB (Statistiska central byrån). Sök på ”Val och partier”.

- Hur såg könsfördelningen ut bland riksdagsledamöterna 1921? Jämför statistiken med folkvalda från det senaste valet.
- Ta även reda på valstatistik från det senaste valet: andelen utrikesfödda, medelålder, utbildningsbakgrund och könsfördelning inom respektive parti. Reflektera över statistiken. Hur väl representerar de folkvalda väljarna?

Ta reda på mer om tvåkammarriksdagen och kritiken som fördes fram mot systemet.

- Vilken var kritiken?
- Vilka länder har i dag har ett tvåkammarsystem som liknar Sveriges tvåkammarriksdag?

Gör en lista på egenskaper som du anser krävs för att bli en bra riksdagsledamot. Jämför sedan din lista med en kompis lista. Vilka likheter och skillnader fanns i era listor? Försök att diskutera er fram till fem gemensamma egenskaper. Motivera era gemensamma val vid en presentation i klassen.

Läs mer

Läs mer om kvinnornas kamp mot dåtidens könsroller och maktstrukturer. Sök texter och litteratur på *Kvinnohistoriska portaler* på Göteborgs universitets webbplats.

Grupper utan rösträtt

Sidan 24–25. Vilka är det som har stängts ute från att rösta genom historien? Kapitlet tar upp grupper som saknat politiskt inflytande och bakgrunden till de så kallade rösträttsstrecken.

Övningar i magasinet

<p>FORSKA</p> <p>Välj ett valfritt land i världen. Ta reda på vilken åldersgräns och eventuella andra villkor som gäller för att få rösta där. Undersök också hur det har sett ut tidigare i historien.</p>	<p>DISKUTERA</p> <p>Försök att rangordna rösträttsstrecken. Vilka är bäst och vilka är sämst? Motivera dina val med väl underbyggda argument!</p>
<p>LÄS MER</p> <p>Läs mer om rösträttens utveckling på tidslinjen på s. 20–21. Se grafen Röstandets utveckling.</p>	<p>TÄNK EFTER</p> <p>Vissa barn och många utländska medborgare kan mer om politik än vuxna svenskar – men varför får de inte rösta?</p>

Fler förslag på övningar

Forska

Välj en grupp människor som tidigare diskriminerades av rösträttsstrecken, se sidan 24–25. Välj en av följande grupper: fängelseinterner, samer, romer, de som inte hade betalat sin skatt, de som var satta i konkurs, de som inte gjort värnplikt, de som fick fattigvård. Tips på fördjupning: Läs avsnittet *Grupper utan rösträtt och medborgarskapet* på firademokratin.riksdagen.se.

- Varför fick de inte rösta? När fick de rösträtt och hur genomfördes reformen?

Ta reda på mer om Fogelstadgruppen och dess medlemmar. Vilken betydelse hade gruppen för arbetet med att förbättra kvinnors rättigheter?

Läs mer

Fördjupa dig om den grupp människor som var omyndigförklarade fram till 1989. De var en annan grupp som inte hade rösträtt i samhället. Se dokumentären *Rätten att leva som andra* som du hittar på *UR Skola*.

Diskutera

- Borde rösträtten sänkas till 16 år? Argumentera.
- Tidigare i historien har krav på läskunnighet, språkfärdighet och vissa kunskapskrav diskuterats som krav för att få rösträtt. Kan dessa eller andra krav vara rimliga för en allmän rösträtt? Argumentera.

Tips på övning

På webbplatsen *Demokrati100* i deras lärarhandledning finns en lärorik övning kallad *Systemet* (övning 3). I övningen använder eleverna arkivmaterial i syfte att nå insikt om hur det tidiga demokratiska systemet fungerade.

Globala röster

Sidan 26–27. Kapitlet tar bland annat upp rösträtten i en värld där människor rör sig över nationsgränserna och hur beslut fattas i en globaliserad värld.

Övningar i magasinet

<p style="text-align: center;">DISKUTERA</p> <p>Behövs det ett globalt parlament, som får makt att lösa exempelvis klimatfrågan, krig och massmigration? Hur skulle parlamentet väljas, och vilka beslut skulle det få fatta?</p>	<p style="text-align: center;">FORSKA</p> <p>Välj ett annat land än Sverige. Undersök vilka regler landet har vad gäller</p> <p>a) rösträtt för utländska medborgare</p> <p>b) valbarhet för utländska medborgare.</p>
<p style="text-align: center;">LÄS MER</p> <p>Läs mer om hur demokratin inom EU fungerar på http://eu.riksdagen.se.</p>	<p style="text-align: center;">TÄNK EFTER</p> <p>Fick svenska väljare mer eller mindre att säga till om när vi gick med i EU 1995?</p>

Fler förslag på övningar

Forska

Läs mer om den svenska utvandringen till Nordamerika som pågick under perioden 1850–1920. Sök upp webbplatsen *Emigranternas hus* och välj temat *Migration*.

- Hur påverkade utvandringen demokratiseringen i Sverige?
- Vilka likheter och skillnader finns det mellan den svenska utvandringen under den perioden och asylinvandringen till Sverige som pågått sedan 1980-talet?

I dag är EU en del av det svenska politiska systemet. Vissa frågor som tidigare beslutats nationellt av riksdagen beslutas i dag av kommissionen, ministerrådet och Europaparlamentet.

- Ta reda på vilka olika EU-regler som påverkar Sveriges beslutanderätt.
- Hur påverkar dessa regler Sverige?
- Vilken eller vilka av EU:s institutioner får lägga fram förslag eller fatta beslut?
- Jämför EU:s institutioner med de som finns inom riksdagen och inom regeringen. Vilka institutioner i det svenska politiska systemet motsvarar EU:s institutioner?
- Varför har makten mellan institutionerna delats, det vill säga att det är någon/några som lägger fram förslag och andra som fattar beslut?

Diskutera

Ska utländska medborgare som varit bosatta i Sverige i minst tre år även få rösträtt i riksdagsvalet?

Se filmen *Sverige och världen – EU* avsnitt 15 som du hittar på *UR Skola*.

- Lista ett antal för- och nackdelar med EU. Diskutera i helklass eller i smågrupper.

Fler diskussionsfrågor. Tips! Använd gärna digitala verktyg för omröstningar som gratis appar i smartphones eller på internet.

- Ska EU ha tvingande befogenheter över sina medlemsländer (exempelvis inom områden som miljöpolitik, migrations politik)?
- Ska EU få utökad beslutanderätt inom exempelvis utbildning och skattepolitik (områden där EU i dag inte har stort inflytande)?
- Är det viktigt att rösta i Europaparlamentsvalet?

Demokrati på väg

Sidan 28–29. Kapitlet beskriver Sveriges stats-
skick och vår demokrati med utgångspunkt från
regeringsformen och genom en infografik.

Övningar i magasinet

DISKUTERA Vad skulle hända om Sverige fick en regering som inte vill försvara demokratin? Vad skulle du själv göra i en sådan situation?	FORSKA Sök fram vår nuvarande regeringsform på nätet. Läs igenom kapitlen 1–2 och sammanfatta innehållet i ett kort referat som beskriver hur den svenska demokratin är tänkt att fungera.
LÄS MER På riksdagens webbplats, www.riksdagen.se , under menyn <i>Så funkar riksdagen</i> finns fakta och information om riksdagens uppgifter och roll i den svenska demokratin.	TÄNK EFTER Tycker du att regeringsformens inledning ger en bra beskrivning av hur demokratin bör fungera? Ser du något som saknas, eller som skulle kunna förbättras i grundlagen?

Fler förslag på övningar

Forska

Brainstorma (eller skapa ett ordmoln med hjälp av en app) utifrån en eller flera av följande punkter:

- en lista med åtgärder för att komma tillrätta med klimathotet
- en lista med åtgärder för att förbättra närmiljön där jag bor
- en lista med åtgärder för att förbättra sjukvården
- en lista med åtgärder för att förbättra skolan.

Bilda smågrupper och jämför era förslag. Vilken politisk nivå ska ni vända er till om ni vill gå vidare med förslagen?

- EU
- riksdagen
- landstingsfullmäktige
- kommunfullmäktige

Sverige har personval vid val till riksdagen, landstingsfullmäktige, kommunfullmäktige och Europaparlamentet.

- Vad krävs för att bli invald i riksdagen genom personval?
- Vilka riksdagsledamöter valdes in på personval det senaste valet?
- Det är få väljare som väljer att personrösta. Vad tror du att det beror på?
- Borde Sverige ha ett större inslag av personval? Argumentera för din ståndpunkt.

Den 23 maj 2018 fattade riksdagen beslut om en ny sexualbrottslagstiftning som bygger på frivillighet. Den kallas ibland även för samtyckeslagen eftersom lagen gör det tydligt att varje människa har rätt att själv bestämma över sitt sexuella umgänge. Beslutet hittar du här: [Samtyckeslagen](#). (Du kan också söka efter beslutet på riksdagen.se. Sök efter "En ny sexualbrottslagstiftning" i menyn *Dokument och lagar*.)

- Hur gick det till när riksdagen fattade beslut om lagen? Använd infografiken på sidan 30 i magasinet tillsammans med ärendets gång som ett stöd när du beskriver de olika stegen.

- Ta reda på hur olika intresseorganisationer och grupper utanför riksdagen engagerat sig i frågan och försökt påverka den politiska processen.
- Se delar av debatten på webb-tv, som du hittar i den bifogade länken. Vilka av debattörerna argumenterar bäst, enligt din mening? Motivera ditt svar.
- Resonera om vilka konsekvenser som den nya sexualbrottslagstiftningen kan få för enskilda personer, för grupper av människor och för hela samhället.
- Vilka konsekvenser skulle ett ökat eller minskat antal folkvalda få för riksdagens arbete och den representativa demokratin?

Tips!

Ta också reda på vad du kan om demokratins genombrott och utveckling. Du hittar flera quiz på firademokratin.riksdagen.se.

Upplev riksdagen på riksdagens webbplats är ett nytt digitalt stöd där du kan få en annorlunda möjlighet att förstå hur riksdagen fungerar genom upplevelse och fakta i kombination. Du gör en digital resa genom riksdagens alla skrymslen och vrår och ser filmer om allt ifrån rösträttens införande till hur arbetet i kammaren går till!

UR Skola har en webbplats om demokrati som heter *Maktfaktorn*. Den innehåller flera intressanta och lärorika interaktiva övningar. Där kan du exempelvis skapa ditt eget valsystem, lära dig att påverka och få kunskap om vad som kännetecknar en demokrati.

Diskutera

- Vilka – förutom våra folkvalda politiker – har makt i samhället?
- Varför är det viktigt att inflytande och makt i en demokrati är delad mellan politiska församlingar, personer, företag, myndigheter med flera?
- På vilket sätt har riksdagen makt över regeringen?

Riksdagen består av 349 ledamöter. Det gör Sverige till ett av de länder som har flest antal ledamöter i förhållande till befolkningens mängden (10 miljoner).

- Borde Sverige minska eller öka antalet riksdagsledamöter? Argumentera för din åsikt. Diskutera sedan med dina klasskamrater.

Framtidens folkstyre

Sidan 30–31. Vilka är demokratin utmaningar i framtiden? Vilka är möjligheterna och hoten? Det handlar magasinets avslutande kapitel om.

Övningar i magasinet

DISKUTERA Hur kan digitaliseringen och internet påverka demokratin? Ge exempel på både positiva och negativa följder!	FORSKA Sök reda på fakta om hur demokratin har utvecklats i olika delar av världen under de senaste tio åren. Ge exempel på länder där demokratin har försvagats. Varför har det blivit så? Förslag på resurser: Globalis.se, Freedomhouse.org, v-dem.net, Economist Democracy Index.
LÄS MER Hela Demokratiutredningen finns att läsa på www.riksdagen.se . Sök på "Låt fler forma framtiden!" (SOU 2016:5)	TÄNK EFTER Hur tror du att demokratin kommer att se ut när du är gammal? Kommer folkstyret att finnas kvar i Sverige? Vilka förändringar kan vi förvänta oss under de kommande decennierna?

Fler förslag på övningar

Forska

I diagrammet på sidan 30 illustreras hur världens demokratier utvecklats i både framgångsvågor och motvågor sedan början av 1900-talet.

- Ta reda på några stater som gick över till demokrati respektive backade i sin utveckling i de olika vågorna. Använd källan till diagrammet när du söker reda på fakta och information.

Tänk efter

Läs följande citat:

"Så länge som folket inte bryr sig om att utöva sin frihet, kommer tyrannerna att göra det – för tyranner är aktiva och flitiga!"

VOLTAIRE

"När vi står en och en kan vi inte uträtta mycket, men gemensamt har vi ett intresse. Detta intresse måste förenas och bli en makt."

ELSA LAULA

"Svält har aldrig förekommit i en fungerande demokrati."

AMARTYA SEN

"Demokratin behöver kärlek."

CARLOS MOTTA

"En röst är som ett gevär: hur den används beror på ägaren."

THEODORE ROOSEVELT

"Ingen påstår att demokratin är perfekt, eller allvetande. Nej, det har till och med sagts att demokratin är den sämsta styrelseformen – om vi bortser från alla andra som har provats."

WINSTON S. CHURCHILL

"Demokrati uppstår när man eftersträvar alla medborgares frihet och jämlikhet och tar hänsyn till deras antal men inte till deras art."

ARISTOTELES

”Demokrati kan existera bara i den mån ett lands invånare åtnjuter medborgerliga och politiska friheter.”

MARTIN KRIELE

”En av förutsättningarna för en demokratisk sammanlevnad är att man förstår att man inte ensam har rätt.”

ALF AHLBERG

- Vilket av citaten tycker du bäst beskriver vad demokrati är? Motivera ditt svar.

Diskutera

Ta reda på mer om demokratis utmaningar i Sverige och i världen. Välj någon av följande källor:

Se ett avsnitt ur SVT:s serie *Länge leve demokratin*. Titta på dokumentären *Demokrati till varje pris* som du hittar på UR Skola i serien *Perspektiv på världen*. Läs texter på webbplatsen *Dagens arena* under temat *Hoten mot demokratin*.

- Hur mår vår demokrati?
- Vilka demokratiska utmaningar står vi inför i framtiden?
- Behöver demokratin försvaras och stärkas? Argumentera.

Läs nedanstående citat:

”Det finns tecken på att vi lever i ett postdemokratiskt tillstånd. Visserligen upprätthålls ännu demokratis formella strukturer, såsom fria val, yttrandefrihet, fri press med mera, men de har börjat tömmas på innehåll och vitalitet. Politiken bestäms mer av opinionsundersökningar än av gräsrotterna i partiorganisationerna, och det politiska samtalet mer av kalkylerade medieutspel

än av ideologier. Den stora majoriteten av befolkningen är partipolitiskt passiv. Partierna tappar i medlemsantal, vilket leder till ett ökat beroende av opinionsundersökningar för att kunna forma politiken och av reklambranschen för att föra ut den. Det kan inte längre förutsättas att det finns sympatisörer som finner det angeläget att diskutera politik på kafferastrer eller över fredagsölen. Medlemstappet medför att partierna blivit beroende av offentlig finansiering. Det interna arbetet och kommunikationen med väljarna sköts i stor utsträckning av specialister som analyserar opinionsundersökningar och paketerar partiets politik i attraktiva former.”

JEFF WERNER

”Människor har helt enkelt passiviserats, förslöats eller förpassat hela sitt engagemang till Facebook där det känns som att man engagerat sig när man gillat eller ogillat ett inlägg eller hjälpt till att brännmärka eller heroisera en politiker eller någon person”.

GÖRAN GREIDER

ur *Handbok för samtal om demokrati*.

- Har författarna rätt eller fel? Motivera.

Demokratin behöver dig!

Skriv ett eller flera förslag på hur demokratin kan utvecklas. Om du vill kan du utgå från Demokratiutredningen. Eller så kan du berätta om något du har gjort för att påverka eller åstadkomma förändring. Demokratin lever bara så länge folket håller igång fötterna, tycker, tänker och säger ifrån. Visa att demokratin lever genom att posta dina förslag och tankar på hashtaggen #firademokratin.

Ordlista

Allmän och lika rösträtt Demokratisk rättighet som ger alla medborgare över en viss ålder en röst var i samband med val och omröstningar.

Allmänna valmansförbundet Riksorganisation för den konservativa högern. Bildades 1904 och utgjorde grunden för riksdagspartiet Moderaterna (M).

Asylinvandring Invandring av flyktingar och andra utländska medborgare som söker asyl (skydd) i Sverige med stöd av utlänningslagen.

Backstugusittare Personer som bodde i ”backstugor”, ett slags enkla hus som stod på mark som ägdes av någon annan än backstugusittaren själv. Många backstugusittare var mycket fattiga och utförde arbete åt markägaren i utbyte mot mat och ved, så kallad ersättning in natura.

Bolsjeviker Anhängare av bolsjevismen, en form av revolutionär socialism som utvecklades av Lenin och andra revolutionärer i Ryssland i början av 1900-talet. 1918 bytte rörelsen namn till kommunism.

Bostadsort Den plats eller adress där en person är bosatt och folkbokförd.

Bystämman Möte med de jordägande bönderna i en viss by, där man planerade arbeten och bestämde över vägar, kvarnar och andra saker som byn ägde gemensamt.

Ekonomiskt graderad rösträtt Rösträtt som är beroende av väljarnas förmögenhet eller inkomst. (Ju mer pengar, desto fler röster.) Motsatsen är allmän och lika rösträtt.

Enkammarriksdag Så kallas Sveriges riksdag sedan 1970, eftersom alla ledamöter numera sitter i samma kammare (avdelning).

Evangeliska läran Den rena evangeliska läran är sedan reformationen och Uppsala möte 1593 en beteckning på den typ av luthersk-protestantisk kristendom som Svenska kyrkan lär ut.

Folkets fri- och rättigheter Se medborgerliga rättigheter.

Folkmotioner En form av medborgarförslag.

Folkrörelse När många människor arbetar tillsammans i föreningar eller nätverk för att nå gemensamma mål. I Sverige växte väckelserörelsen, kvinnorörelser, arbetarrörelsen och nykterhetsrörelsen fram under slutet av 1800-talet.

Frisinnade landsföreningen Liberalt inriktat politiskt parti som bildades 1902. Föregångare till Liberalerna (L).

Förmyndare Person som har rätt att bestämma över ekonomiska och juridiska frågor åt en omyndig person. Före 1921 hade många vuxna kvinnor förmyndare. Sedan 1989 räknas endast personer under 18 år som omyndiga.

Indirekt val Valmetod där väljarna utser representanter (ombud i form av elektor eller valmän) som i sin tur sedan väljer ledamöter till riksdagen, det vill säga får fatta fortsatta beslut åt väljarna.

Konservativ Person eller politisk rörelse som vill bevara samhällets grundläggande ordning. De förändringar som ändå är nödvändiga ska alltid genomföras med respekt för traditioner och historia.

Konstitutionell demokrati Ett demokratiskt system där de folkvalda politikernas makt begränsas av grundlagarna och varje medborgare har vissa fri- och rättigheter som ingen får kränka.

Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt (LKPR) Riksorganisation för den kvinnliga rösträttsrörelsen. LKPR verkade under åren 1903–1921.

Liberalism Politisk ideologi som utgår från att varje individ ska vara fri att bestämma över sitt eget liv, så länge som man inte skadar andra människor.

Majoritetsförtryck Förföljelser, hot, våld, stöder och andra orättvisor som en majoritet av folket utövar mot minoritetsgrupper eller enskilda individer.

Majoritetsval Valsystem där den politiker eller det parti som får flest röster vinner samtliga platser i en viss valkrets.

Maktindelning Politiskt system som delar upp samhällets maktfunktioner i lagstiftande, verkställande och dömande makt för att undvika envælde.

Medborgarförslag Förslag om politiska beslut eller åtgärder som enskilda medborgare kan lämna till exempelvis kommunfullmäktige eller landstinget.

Medborgarskap Att tillhöra eller vara medlem i en viss stat. Medborgarskapet medför både skyldigheter (till exempel att betala skatt och gå i grundskolan) och rättigheter (rösträtt, yttrandefrihet).

Medborgerliga rättigheter De fri- och rättigheter som medborgarna har i en viss stat. De medborgerliga rättigheterna skyddas ofta genom grundlagarna och utgår sedan 1948 från FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna.

Nomineringslistor Lista med namn på de politiker som partierna utser som kandidater inför valen.

Parlamentarism Ett styrelseskick där det folkvalda parlamentet (i Sverige riksdagen) har den yttersta makten, och regeringen är beroende av riksdagens stöd för att få igenom sina förslag.

Partistöd Statligt ekonomiskt stöd som betalas till riksdagspartierna. Även kommuner och landsting kan betala ut partistöd till lokala och regionala partier.

Personliga meriter De kunskaper, erfarenheter, förmågor och andra styrkor som en viss person har.

Personlighetsprincipen Idé som säger att rösträtt, regler för val och medborgerliga rättigheter ska utgå från varje enskild person, och inte vara knutna till ett visst stånd eller andra samhällsgrupper.

Politiskt parti En grupp människor som ställer upp i val under ett gemensamt partinamn.

Proportionella val Valsystem där platserna i varje valkrets fördelas proportionellt: ett parti som får 20 procent av rösterna får ungefär 20 procent av platserna.

Rådstuga I rådstugan träffades hantverkare, köpmän och andra borgare för att bestämma över gemensamma frågor i städerna.

Rösträtts- och valbarhetsstreck Se streck

Socialdemokratiska arbetarepartiet Sveriges äldsta politiska parti, grundat 1889, som en del av den socialistiskt inriktade arbetarrörelsen.

Socialism Politisk ideologi som växte fram under 1800-talet, med målsättningen att förena arbetare och proletärer i gemensam kamp mot samhällets orättvisor.

Sockenstämma På sockenstämman möttes jordägare som bodde i en viss kyrksocken (ett geografiskt område runt kyrkan). Tillsammans med prästen bestämde sockenstämman bland annat över kyrkan, prästgården, fattigstugan och skolan.

Statare Jordbruksarbetare som jobbade på större gårdar fram till 1940-talet. Lönen kallades "stat" och gavs främst "in natura", ersättning i form av bostad och mat. Statarfamiljerna var fattiga och var starkt beroende av godsägarna som anställde dem.

Streck Gräns, eller villkor som innebär att vissa människor inte får rösta (rösträttsstreck), eller har rätt att ställa upp i valen (valbarhetsstreck).

Ståndsriksdag Benämning på Sveriges riksdag från 1500-talet till 1866, som då bestod av fyra stånd: adel, präster, borgare och bönder.

Sveriges Allmänna Rösträttsförbund Organisation som under åren 1890–1900 arbetade för allmän och lika rösträtt. När förbundet upplöstes fortsatte rösträttskampen inom de politiska partierna, samt i LKPR.

Sveriges Allmänna Rösträttsförbund Organisation som under åren 1890–1900 arbetade för allmän och lika rösträtt. När förbundet upplöstes fortsatte rösträttskampen inom de politiska partierna, samt i LKPR.

Tingsplats Mötesplats där fria män och kvinnor från en viss trakt samlades och diskuterade. Kvinnor deltog men var inte myndiga och hade inte rösträtt. Änkor representerade dock sig själva. Det var män som röstade och fattade beslut. Redan under järnåldern höll man ting i Norden.

Tvåkammarriksdag Så kallades riksdagen 1867–1970, då riksdagens ledamöter var uppdelade i två avdelningar (kammare). Första och andra kammaren hade samma beslutsmyndighet, men olika regler för rösträtt och valbarhet. Första kammaren utgjordes av 150 indirekt valda ledamöter. Mandatperiod 8 år. Andra kammaren utgjordes av 230 direktvalda ledamöter. Mandatperiod 4 år.

Upplysningen Vetenskaplig och kulturell rörelse, som under 1600- och 1700-talen ville utbilda och upplysa människor genom att motarbeta religiösa vanföreställningar, fördomar och orättvisa maktförhållanden i samhället.

Utomparlamentarisk Något som sker utanför parlamentet (i Sverige riksdagen). Rösträttsrörelsen, kvinnorrörelsen, de stora folkrörelserna var alla utomparlamentariska när de startade.

